

فریده نعیمی نیا - دبیر معارف ناحیه 2 اهواز

عصر شکوفایی

درس یازدهم

ما در درس گذشته، با برخی از معیارهای تمدن مورد نظر اسلام آشنا شدیم. در این درس می خواهیم ببینیم نیاکان ما برای تحقق این معیارها چقدر تلاش کرده اند و تا چه اندازه موفق شده اند و از این تلاش چه درس هایی برای امروز خود می توانیم بگیریم؟

سوال اصلی

2

3

چرا قبل از ورود به دوره تمدن اسلامی نگاهی به اوضاع قبل از اسلام می اندازیم؟ 1

امیر مؤمنان علی (ع) (مذاهب مردم قبل اسلام چه فرمودند؟ 3

امیر مؤمنان علی (ع) فرمودند خداوند رسول خویش محمد(ص) را چه زمانی فرستاد؟ 2

امیر مؤمنان علی (ع) علم های فرموده قبل از اسلام شیطان توسط چه کسانی به حرکت در می آمد؟ توضیح دهید؟ 4

امیر مؤمنان علی (ع) کیش و آیین مردم قبل اسلام چه فرمودند؟ 5

اوضاع اجتماعی و فرهنگی پیش از اسلام

قبل از ورود به دوره تمدن اسلامی، نگاهی به اوضاع قبل از اسلام می اندازیم تا بدانیم که مسلمانان

پاسخ 1

از چه نقطه ای حرکت کرده و به چه نقطه ای رسیده اند و آن را چراغ راه آینده قرار دهیم.

امیر مؤمنان علی علیه السلام از آن ایام این گونه یاد می کند :

1 «خداوند رسول خویش، محمد صلی الله علیه و آله، را زمانی فرستاد که مدتی از بعثت پیامبران پیشین می گذشت.

پاسخ 2

ملت ها در خوابی عمیق فرو رفته و فتنه و فساد، جهان را فرا گرفته بود. رشته ها از هم گسیخته و آتش

جنگ، زبانه می کشید.»

3

2

2 «مردم آن زمانه، مذاهب پراکنده و خواسته های متناقض و روش های متفاوت داشتند. برخی خدا را

پاسخ 3

شبیه سایر مخلوقات می دانستند و برخی نیز غیر او را پرستش می کردند.»

بیانگر شرک

3 «مردم از شیطان اطاعت می کردند و در راه او گام برمی داشتند. علم های شیطان توسط این مردم

پاسخ 4

به حرکت در آمده و پرچمش در فتنه هایی که شیطان، مردم را از طریق آن زیر باهایش می کوفت و زیر

سم هایش لگدمال می کرد، برافراشته شده بود.»

2 «شما مردم در آن زمان بدترین کیشی و کیشی را داشتید. در میان سنگ های سخت و مارهای زهر آلود

پاسخ 5

زندگی می کردید، آب تیره می نوشیدید، غذای کگوار می خوردید، خون یکدیگر را می ریختید و از

خویشان می پریدید. بت ها در میان شما جای داشت و گناه، شما را فرا گرفته بود.»

1 بسیاری از مردم، داشتن دختر را ننگ می شمردند و وقتی به آنها خبر می دادند که خداوند دختری

پاسخ 6

به آنها بخشیده، خشمگین می شدند. در داخل قبایل، غارت اموال، دزدی، برده داری، قمار، ربا و

داد و ستدهای نادرست رواج داشت. کعبه مرکز بت های مختلف شده بود. بسیاری نیز به پرستش

ارواح و ماه و ستارگان مشغول بودند

6 اوضاع اجتماعی و فرهنگی پیش از اسلام در شبه جزیره عربستان را بنویسید؟

2 خارج از شبه جزیره عربستان نیز، جهان آن روز آمیزه ای از تهی دستی، شلاق خوردن و سوختن

پاسخ 7

محرومان، اندیشه های خشکیده و غرض آلود کشیشان و کاهنان و موبدان و تجمل پرستی درباریان

بود خسرو پرویز، پادشاه ایران در زمان طلوع اسلام خود را آدمی فنا ناپذیر از میان خدایان و خدایی

بسیار جلیل در میان مردمان می شمرد. در پادشاهی ساسانی حدود یک درصد کل جمعیت آن روز

پاسخ 8

ویژگی های جوامع پیش از اسلام، در خارج از شبه جزیره عربستان را بنویسید؟ 7

اوضاع فرهنگی و اجتماعی پیش از اسلام در ایران را بنویسید؟ 8

۱- نهج البلاغه، خطبه ۸۹

۲- همان، خطبه ۱

۳- همان، خطبه ۲

۴- همان، خطبه ۲۶

۵- سوره نحل، ۵۸

۶- ایرانیان در زمان ساسانیان، کرستن سن، ترجمه رشید یاسمی، ص ۶۴۸

ایران، همه چیز را در اختیار داشتند و بقیه مردم چون بردگان از حقوق اولیه و اساسی خویش محروم بودند. (

3

دانش تکمیلی

آیا در چهارده قرن پیش، ایرانیان به زور شمشیر و از روی اجبار مسلمان شدند؟
برای دیدن پاسخ این سؤال به وبگاه گروه قرآن و معارف اسلامی به نشانی <http://quran-dept.talif.sch.ir>
بخش «دانش تکمیلی» مراجعه کنید.

بیشتر بدانیم

حکیم ابوالقاسم فردوسی، نظام طبقاتی آن روز جامعه ایران را با ذکر یک داستان به خوبی ترسیم می کند. در زمان حکومت انوشیروان که جنگی میان ایران و روم پیش آمده بود و ذخیره مالی حکومت تمام شده بود، مأموران دولت به شهرهای مختلف می رفتند تا از ثروتمندان و توانگران کمک بگیرند. کفشگری که ثروتی از گذشته برای او مانده بود، به مأموران حکومت گفت: «من این ثروت را به شما می بخشم به شرطی که فرزندم اجازه داشته باشد آموزش های مربوط به شغل دبیری^۱ را بیاموزد»:

یکی پور دارم رسیده به جای به فرهنگ جوید همی رهنمای
اگر شاه باشد بدین دستگیر که این پاک فرزند گردد دبیر
ز یزدان بخواهم همی جان شاه که جاوید باد این سزاوارگاه

در آن روزگار، دبیران طبقه ای ممتاز بودند که کارهای اداری و دفتری پادشاهان را انجام می دادند. این افراد، آموزش های ویژه ای می گذراندند و بعد از ایشان فقط فرزندانشان می توانستند این شغل را به دست بگیرند. در حقیقت، خانواده پادشاهان که اولین طبقه جامعه بودند، معتقد بودند که افراد معمولی ادب و تربیت لازم را برای معاشرت با آنان ندارند و فقط یک طبقه خاص به نام دبیران می توانند با آنها آمد و شد داشته باشند و کارهای دفتری و اداری آنان را انجام دهند. پادشاهان و درباریان وارد شدن یک فرد معمولی به طبقه دبیران را خلاف ادب و عدل تلقی می کردند. به همین جهت انوشیروان در جواب کسی که پیغام کفشگر را آورده بود، می گوید:

۱- تاریخ اجتماعی ایران، مرتضی راوندی، ج ۲، صص ۱۱-۱۰ (سرزمین ایران در دوره ساسانیان یکی از بزرگ ترین کشورهای جهان بود و قلمرو بسیار وسیعی را در برمی گرفت، جمعیت آن هم بسیار زیاد بود.)
۲- در زمان ساسانیان مردم به چهار طبقه اجتماعی تقسیم می شدند که یکی از این طبقات، طبقه دبیران بود که کارهای اداری همچون محاسبه اموال، صدور احکام و قراردادها و... را انجام می دادند.

به ما بر پس از مرگ، نفرین بُود چو آیین این روزگار این بُود
 نخواهیم روزی جز از گنج داد درم زو مخواه و مکن هیچ یاد
 هم اکنون شتر بازگردان به راه درم خواه و ز موزه دوزان مخواه
 فرستاده برگشت و شد با درم دل کفشگر گشت پر درد و غم^۱

چرا پیامبر اکرم (ص) واقعیت ها را می دانست و از میزان توانایی مردم و موانع پیش رو کاملاً آگاه بود؟³

افول به معنی زوال، نا بودی

اوضاع فرهنگی و اجتماعی پیش از اسلام در امپراطوری روم را بنویسید؟¹

۱) امپراتوری روم با استبداد اداره می شد و مسیحیت تحریف شده را، دستاویز حکومت خود قرار داده بود. تبعیض های نژادی، انحطاط اخلاقی و جنگ های پی در پی و طولانی مدت، این امپراتوری را به افول کشانده بود.²

پاسخ 1

رسول خدا (ص) آمد تا با همکاری و تلاش مردم چه چیزی را بنا کنند؟²

این گزارش اجمالی، سیمایی از شرایط فرهنگی و اجتماعی قبل از اسلام بود.

رسول خدا ﷺ آمد تا با همکاری و تلاش و همراهی مردم مقدمات تمدنی بر پایه معیارهای الهی و دینی را بنا کند. تمام رفتارهای پیامبر اکرم ﷺ منطبق بر همین معیارها و معرفی آنها به جامعه و مردم بود.

پاسخ 2

البته پیامبر اکرم ﷺ واقعیت ها را می دانست از میزان توانایی مردم و موانع پیش رو کاملاً آگاه بود.

پاسخ 3

پیامبر ﷺ می دانست جامعه که مجموعه ای از انسان های قوی و ضعیف، موافق و مخالف و مؤمن و منافق است، تا چه میزان او را همراهی خواهد کرد. از همین جهت، همواره جامعه را نسبت به عظمت مسئولیت های بزرگشان آگاه می کرد و گاه با شدت به آنان هشدار می داد.

پس (ای پیامبر) همان گونه که مامور شده ای استقامت کن

فَاسْتَقِمْ كَمَا أَمَرْتُ

.. و هم چنین کسانی که باتو به سوی خدا آمده اند (باید استقامت کنند)

وَمَنْ تَابَ مَعَكَ

..... و طغیان (سرکشی) نکنید

بیانگر شرک عملی

وَلَا تَطْغَوْا

..... که او (خدا) به آنچه انجام می دهید آگاه است

إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ^۳

آگاهی خداوند از اعمال انسان

خداوند در این آیه از پیامبر اکرم ﷺ می خواهد که نه تنها خودش، بلکه جامعه را برای برقراری جامعه توحیدی و تمدن اسلامی به پایداری و استقامت در راه دعوت کند و به چنین مرحله ای از آمادگی برساند.

مهم پیام آیه

۱- شاهنامه فردوسی، بخش ۱۲: وفات یافتن قیصر روم و رزم کسری

۲- برای مطالعه بیشتر در این خصوص به کتاب «انحطاط و سقوط امپراتوری روم»، نویسنده: ادوارد گیبون، ج ۲ مراجعه کنید.

۳- سوره هود، آیه ۱۱۲.

پس از پیامبر اکرم (ص) در طول چند قرن ، تمدنی پدید آمد داری چه جنبه هایی بود؟

در جامعه ای با فرهنگ منحنط ، چگونه پیامبر خدا (ص) بسیاری از سنت های جاهلی را نابود ساخت؟ مثالی ذکر کنید؟

1 پاسخ (به این ترتیب، پس از پیامبر اکرم ﷺ در طول چند قرن، تمدنی پدید آمد که جنبه های مثبت فراوانی داشت و دستاورد بزرگی برای بشریت به شمار می آمد؛ گرچه جنبه های منفی غیرقابل انکاری هم در آن وجود داشت) در این درس با مروری اجمالی بر این تمدن می خواهیم مشخص کنیم که این تمدن تا چه اندازه به معیارهای تعیین شده از جانب خداوند نزدیک شده است.

چرا برخی از اعراب پیامبر (ص) را "ابتر" (بی دنباله) صدا می کردند؟

اجمالی به معنی کوتاه و زود گذر، مختصر

گزارشی از تلاش مسلمانان صدر اسلام برای تحقق برخی معیارها

الف) تحکیم بنیان خانواده

2 پاسخ (در جامعه ای با آن فرهنگ منحنط، پیامبر خدا ﷺ با رفتار خود بسیاری از سنت های جاهلی را

نابود ساخت. رفتار ایشان با دخترشان، حضرت فاطمه علیها السلام برای جامعه آن روز و نیز امروز بسیار آموزنده است) او پیامبری بود که بسری برایش نمانده بود و فقط چهار دختر داشت که سه دختر

بزرگ تر قبل از رحلت پیامبر ﷺ از دنیا رفته بودند و فقط کوچک ترین آنها که فاطمه علیها السلام بود، برای

پیامبر باقی مانده بود. از این رو، برخی از اعراب، پیامبر را «ابتر» (بی دنباله) صدا می کردند تا تحقیرش

نمایند) اما این پدر بزرگوار، همراه با دختر خردسالش، رسالت تغییر و انقلاب در نگرش انسان ها را

برعهده گرفتند. فاطمه زهرا علیها السلام پس از رسول خدا ﷺ چشمه سار همیشه جاری خوبی ها و ارزش ها

در جامعه اسلامی شد) قبل از او نیز، حضرت خدیجه علیها السلام که پشتیبانی صمیمی برای پیامبر ﷺ بود؛

ثروت فراوان و شخصیت اجتماعی خود را فدای تلاش های رسول خدا ﷺ کرد و نقش ممتاز خود

را در شکل گیری بزرگ ترین تحول جهانی ایفا نمود.

6 پاسخ (به تدریج، رفتارهای پیامبر و تنها دخترش فاطمه علیها السلام جهت احیای ارزش های فراموش شده انسانی

به بار نشست و فروریختن سنت های جاهلی آغاز شد) حضرت فاطمه علیها السلام وارث و ترویج کننده همه

ارزش هایی شد که پیامبر اکرم ﷺ به ارمغان آورده و پیامبران بزرگ الهی همچون نوح و ابراهیم علیهم السلام

و موسی علیه السلام و عیسی علیه السلام برای آنها مبعوث شده بودند.

8 پاسخ (خانه فاطمه علیها السلام و خانه پدر کنار یکدیگر بود. این دو خانه با یک حیاط خلوت کوچک از هم جدا

می شد و دو پنجره روبه روی هم، خانه پدر و دختر را به یکدیگر متصل می کرد. هر صبح پدر در پنجره

پنجره را می گشود و به دخترش سلام می کرد. هرگاه قصد سفر داشت، به منزل فاطمه علیها السلام می رفت، و

با او خداحافظی می کرد؛ و هرگاه نیز که از سفر برمی گشت، فاطمه علیها السلام اولین کسی بود که پیامبر ﷺ

به سراغش می آمد و حال او را می پرسید)

حضرت خدیجه (س) چگونه در شکل گیری بزرگ ترین تحول جهانی نقش ایفا کرد؟

به تدریج، رفتار های پیامبر (ص) و تنها دخترش فاطمه (س) سبب چه امری شد؟

۱۳۶ چه کسی وارث و ترویج کننده همه ارزش هایی شد که پیامبر به ارمغان آورده بود؟

خانه فاطمه (س) و خانه پیامبر (ص) کنار یکدیگر بود رفتار پدر با دخترش چگونه بود؟

1 پاسخ) مورخان گواهی داده اند که پیامبر ﷺ همواره دست دخترش را می بوسید^۱ و درباره او می فرمود :

1 - بهترین زنان جهان چهار تن اند : مریم، آسیه، خدیجه و فاطمه علیها السلام

2 - خداوند از خشنودی فاطمه خشنود و از خشمش به خشم می آید.

3 - فاطمه پاره ای از تن من است، هر که او را بیازارد مرا آزرده است و هر کس مرا بیازارد، خدا را

آزرده است.^۲ در خانواده پیامبر (ص) زنان چگونه پابه پای مردان تاریخ را رقم زده اند؟ 2

2 پاسخ) در این خانواده، زنان، پا به پای مردان، تاریخ را رقم زده اند :

1 خدیجه علیها السلام حامی بزرگ پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم،

2 فاطمه علیها السلام همراه پدر و حامی بزرگ علی علیه السلام،

3 و زینب علیها السلام در کنار برادر و پیام رسان نهضت عاشورا (خانواده پیامبر (ص) چگونه الگویی بودند ؟ توضیح دهید 3

3 پاسخ) در عین حال، این خانواده الگوی تمام عیار عفاف، حیا و پوشش اسلامی بودند تا به دیگر مؤمنین

پیاموند که توجه به مقام و منزلت زن به معنی بی بند و باری، نگاه ایزاری به او، و یا به معنی هوس رانی

ب

الف

و متزلزل ساختن بنیان خانواده نیست. ()

4 پاسخ) با توسعه سرزمین های اسلامی و شکل گیری حکومت هایی که دیگر پیامبر و یاران پیامبر را الگوی

خود قرار نمی دادند، بار دیگر برخی از رفتارهای جاهلی نسبت به زن پدیدار شد (حاکمان بنی امیه و

بنی عباس و بسیاری دیگر از حاکمان سرزمین های اسلامی با تشکیل حرمسرا، زنان زیادی را به دربار

1

5 پاسخ

خود آوردند، حقوق الهی آنان را نادیده گرفتند) با همه این احوال، موقعیت زن و خانواده در تمدن

6 پاسخ

اسلامی بسیار برتر از موقعیت زن در اروپا و سایر مناطق جهان بود (زنان حق مالکیت و کار داشتند،

1

7 پاسخ

دسترنج آنها به خودشان تعلق داشت^۳، در عین حال که وظیفه هزینه خانواده را بر عهده نداشتند، به

3

همین جهت می توانستند ثروت خود را وقف امور عام المنفعه کنند. بسیاری از موقوفه های قدیمی

5

کشور ما مربوط به زنان خیری است که ثروت خود را وقف امور خیریه کرده اند. ()

(تحصیل برای زنان آزاد بود و اندیشمندان بزرگی از زنان در جهان اسلام پیدا شدند که سابقه نداشت^۴)

8 پاسخ

با توسعه سرزمین های اسلامی چه چیزی الگو و سر مشق قرار نگرفت؟ 4 توضیح دهید

حاکمان بنی امیه و بنی عباس و بسیاری دیگر از حاکمان در سرزمین های اسلامی چه کاری کردند؟ 5

موقعیت زن و خانواده در تمدن اسلامی چگونه بود؟ 6

حق مالکیت زنان در تمدن اسلامی چگونه بود؟ 7

تحصل زنان در تمدن اسلامی چگونه بود؟ 8

قرآن کریم در باره تلقی درجه دوم بودن زن اصولاً چگونه نگاهی دارد؟ توضیح دهید!

حدیث تشویق رسول خدا (ص) به علم آموزی به یارانش را بنویسید 2؟ پاسخ حدیث را کامل بیان کنید

پیامبر (ص) فرمود: سوگند به کسی که جان من در دست قدرت اوست هر شاگردی که برای تحصیل علم به خانه‌عالمی رفت و آمد چگونه است؟ 3

- 1 با اینکه در آن عصر و حتی تا همین دوره‌های اخیر در اروپا، زن را براساس تورات، موجود درجه دوم تلقی می‌کردند، قرآن کریم، تلقی موجود درجه دوم بودن زن را به شدت نفی و با آن مبارزه کرد. البته با اینکه مسلمانان همچنان تحت تأثیر برخی اندیشه‌های خرافی درباره زن که از دوره جاهلی باقی مانده بود، قرار داشتند؛ در عین حال تحول عظیمی نسبت به گذشته پدید آمده بود.

ب) رشد و بالندگی علم و فرهنگ

یکی از ویژگی‌های فرهنگ علمی دوره اسلامی عدم اختصاص علم به طبقه یا قشر خاص بود. در ادامه به نمونه‌هایی از این توجه به علم و علم‌آموزی اشاره می‌شود:

1- رسول مکرم اسلام ﷺ روزی به یارانش فرمود: «کسی که دوست دارد نگاهش به چهره کسانی افتد که از آتش دوزخ در امان اند، به جویندگان علم بنگرد» سوگند به کسی که جان من در دست قدرت اوست، هر شاگردی که برای تحصیل علم (نه به قصد شهرت و نه برای تظاهر و تفاخر)، رفت و آمد کند،

1 در هر گامی، ثواب و پاداش عبادت یک‌ساله عابد برای او منظور می‌گردد؛ و برای هر قدمی که در این مسیر می‌نهد، شهر آبادی در بهشت برای او آماده می‌سازند. و زمین نیز برای او طلب آموزش می‌کند. 3

2- زنان مدینه برای علم آموزی در کلاسی که حضرت فاطمه علیها السلام تشکیل داده بود شرکت می‌کردند.

به این واقعه توجه کنید:

4- زنی نزد حضرت فاطمه علیها السلام آمد و گفت مادری دارم که در باب نماز سؤال‌هایی دارد؛ اما چون بیمار است، مرا نزد شما فرستاد تا آن سؤال‌ها را مطرح سازم. حضرت فاطمه علیها السلام به پرسش آن زن پاسخ داد. زن از این فرصت مناسب استفاده کرد و سؤال دیگری را مطرح ساخت. آن حضرت پاسخ آن را نیز بیان فرمود. همین‌گونه، آن زن پرسش‌های متعددی را در میان می‌گذاشت و حضرت زهرا علیها السلام، به تمام سؤالات جواب‌های لازم را می‌داد تا تعداد مسئله‌ها به عدد ۱۰ رسید. زن از کثرت سؤال‌ها احساس شرمندگی کرد و گفت: بیش از این مزاحم شما نمی‌شوم.

صدیقه کبری علیها السلام، در حالتی که نشان می‌داد هیچ منتهی برا او ندارد، فرمود: «هر سؤالی که به نظرت می‌آید، بپرس.» سپس برای تشویق وی فرمود: «اگر فردی در مدت یک روز باری سنگین را به دوش کشیده، آن را به بالای بام حمل کند و در ازای آن حق الزحمه‌ای معادل هزار سکه طلا دریافت کند، با توجه به این مزد، آیا آن کار برای او سخت خواهد بود؟»

پاسخ داد: خیر.

یکی از ویژگی‌های فرهنگ علمی دوره اسلام عدم اختصاص علم به بود/ طبقه یا قشر خاص

زنان مدینه برای علم آموزی در کلاسی که تشکیل داده بود شرکت می‌کردند/ حضرت فاطمه (ع)

پیامبر (ص) روزی به یارانش فرمود "کسی که دوست می‌دارد نگاهش به چهره کسانی افتد که از آتش دوزخ در امان اند؟ به جویندگان علم بنگرد

حدیثی بیان کنید که زنان مدینه برای علم آموزی در کلاسی که حضرت فاطمه (ع) تشکیل داده بود شرکت می‌کردند؟ 4

تلاش پیامبر اکرم (ص) و پیشوایان ما در باره علم و دانش سبب چه امری شد؟ توضیح دهید!

نیاکان ما در جهان اسلام توانستند علوم و دانش بشری را به چند شاخه برسانند؟ و به چه معناست؟

شوق و علاقه نیاکان ما در جهان اسلام سبب چه شد؟ سبب شد که در بسیاری شهرها در کنار هر مسجد مدرسه ای نیز بنا کنند

فرمود: «من هم کارگزارم و خود را خادم خداوند قرار داده‌ام. مزد من در برابر هر سؤالی که پاسخ

دهم، از مجموع مرواریدهایی که فاصله میان زمین و آسمان را پر کند، بیشتر است. پس سزاوار است

که از پرسش‌های تو احساس رنج و زحمت نکنم.»

تلاش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و پیشوایان دینی سبب علاقه مسلمانان به علم و دانش شد، به طوری که توجه

پاسخ 1

به اندیشه و تفکر و ارزشمندی علم روزافزون شد و ثمرات آن در تمدن اسلامی مشاهده گردید

مثلاً نیاکان ما در جهان اسلام توانستند علوم و دانش بشری را از چند شاخه محدود به پانصد

500

پاسخ 2

شاخه برسانند. و این، به معنای توسعه زیاد علم بود که ناچار بودند آن را شاخه شاخه کنند و به صورت

تخصصی بدان بپردازند. شوق و علاقه آنان به دانش سبب شد که در بسیاری شهرها در کنار هر مسجد،

مدرسه‌ای نیز بنا کنند

در تمدن اسلامی امور مربوط به بهداشت و سلامتی چگونه بود؟

در امور مربوط به بهداشت و سلامت، وضع مسلمانان بسیار درخشان بود؛ اگر شرایط قبل از اسلام

پاسخ 3

و اوضاع آن دوره را در اروپا که هنوز حتی با حمام آشنا نبودند مورد توجه قرار دهیم، درمی‌یابیم که

چگونه دستورات ساده‌ای مانند وضو و غسل و دیگر آموزه‌های بهداشتی اسلام مانند طهارت و نجاست

2

1

و نیز دستورات پیشوایان دین در مورد سلامتی و درمان، دنیای اسلام را متحول کرد

3

۳- امیر مؤمنان علی علیه السلام که نهج البلاغه اش نشان خردورزی و احترام به تفکر و تعقل است، فرمودند:

پاسخ 4

«منزلت عالم و دانشمند، والاتر از کسی است که با کوشش، روزها را به روزه می‌گذراند و شب‌ها را

به عبادت سپری می‌سازد.»

۴- امام رضا علیه السلام حدیثی مفصل در ارزش علم از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل می‌کند که قسمتی از

پاسخ 5

آن چنین است: «اگر آموختن دانش با هدف الهی همراه باشد، کار نیک (حسنة) تلقی می‌شود.

1

علم آموزی، عبادت است و مذاکره علمی، تسبیح و تقدیس پروردگار. و عمل و رفتار هماهنگ با علم،

4

جهاد در راه خداست ... فرشتگان، شیفته دوستی با دانشمندان اند و با درود و تحیات خویش به آنان

2

تهنیت می‌گویند

5

تحیات یعنی آفرین ها ، سلام ها

امیر مؤمنان علی (ع) در نهج البلاغه درباره خرد ورزی و احترام به تفکر و تعقل چه فرموده است؟

امام رضا (ع) حدیثی مفصل در ارزش علم از پیامبر (ص) نقل کرده قسمتی از آن را بنویسید؟

اگر آموختن دانش با همراه باشد کار نیک (حسنة) تلقی می‌شود/ هدف الهی

علم آموزی ، است/ عبادت

عمل و رفتار هماهنگ با علم در راه خداست/جهاد

مذاکره علمی ، و پروردگار است/تسبیح و تقدیس

فرشتگان ، شیفته دوستی با و با درود و تحیات خویش به آنان می‌گویند/دانشمندان اند- تهنیت

از اهداف رسالت پیامبر(ص) و از مهم ترین معیار های تمدن اسلامی چیست؟ برقراری عدالت

چرا پیامبر(ص) مردم را به عدالت در همه ابعاد دعوت می کرد؟ 1

یکی از ابعاد عدالت چیست؟ قرآن کریم آن را تفاوت چه دانسته است؟

قرآن کریم تفاوت انسان دین دار و بی دین را در..... دانسته است/ عدالت اقتصادی

یکی از ابعاد عدالت ،است/ عدالت اقتصادی

تهنیت می گویند ..)

ج) توجه به عدالت و حقوق مردم

برقراری عدالت از اهداف رسالت پیامبر ﷺ و از مهم ترین معیارهای تمدن اسلامی شمرده **پاسخ 1**

می شود، به همین دلیل پیامبر اکرم ﷺ مردم را به عدالت در همه ابعاد آن دعوت می فرمود) که به مواردی از آن اشاره می شود:

1- یکی از ابعاد عدالت، عدالت اقتصادی است که قرآن کریم تفاوت انسان دین دار و بی دین را در **مهم** **پاسخ 2**

آن دانسته و فرموده است :

بی عدالتی اقتصادی، از ویژگی های افراد بی دین

ایا دیدی کسی را که

أَرَأَيْتَ الَّذِي

قرآن کریم تکذیب کننده دین: همان کسی که یتیم را به سختی از خود می راند - 1 و دیگران را به اطعام فقیر ترغیب نمی کند- 2 این همان کسی است که

تکذیب کننده **پاسخ 2** **یُكَذِّبُ بِالذِّينِ** روز جزا

فَذَلِكِ الَّذِي

یتیم را به سختی (از خود) می راند

1

يَدْعُ الْيَتِيمَ

ببینگر برقراری عدالت از معیار های تمدن اسلامی و اهداف رسالت پیامبر

2

وَلَا يَحْضُ

به اطعام فقیر

عَلَى طَعَامِ الْمَسْكِينِ ۲

2- رسول خدا ﷺ به مردم می فرمود : **پاسخ 3**

«برترین جهاد، سخن حقی است که انسان در مقابل سلطانی ستمگر بر زبان آورد.» ۲

3- رستم فرخزاد، فرمانده سپاه یزدگرد، آخرین شاه ساسانی، در راه جنگ با مسلمانان بود. وی **پاسخ 4**

که مردی جهان دیده و با تجربه بود، در قادسیه با طلایه داران سپاه مسلمانان برخورد کرد. شب هنگام، سوار بر اسب، روی تپه ای رفت و به ارزیابی آن لشکر پرداخت. با وجود اینکه لشکر مسلمانان از نظر عده و تجهیزات اندک بودند، در قلب خویش اضطراب عجیبی احساس می کرد. از تپه فرود آمد و یکی سوی زهره بن عبدالله، فرمانده لشکر مسلمانان، فرستاد و وی را به مذاکره دعوت کرد. فرمانده آمد و سخنانی میانشان رد و بدل شد)

زهره بن عبدالله برای رستم فرخ زاد دین اسلام را چگونه معرفی کرد؟ 5

نبوت

توحید

رستم به زهره گفت : درباره دین خود سخن بگوی.

1

زهره پاسخ داد : پایه دین ما دو چیز است : گواهی به یگانگی خدا و رسالت محمد ﷺ

مهم **پاسخ 5**

رستم گفت : اینکه عیبی ندارد؛ خوب است، دیگر چه؟

رستم فرخ زاد چه کسی بود ؟ در راه جنگ با مسلمانان چه کاری انجام داد؟ 4

زهره بن عبدالله برای رستم فرخ زاد دین اسلام را چگونه معرفی کرد؟ پایه آن دو چیز است ، گواهی به یگانگی خدا و رسالت محمد(ص) است- 1 آزاد ساختن بندگان خدا از بندگی انسان ها به سوی بندگی خداوند- 2 مردم همه از یک پدر و یک مادر زاده شده اند و همه برادر و خواهر یکدیگرند- 3

در نبرد مسلمانان با ساسانیان کدام فرماندهان باهم دیدار و گفتگو کردند؟ رستم فرخ زاد فرمانده سپاه ساسانیان و زهره بن عبدالله فرمانده سپاه مسلمانان

این سخن به سومین معیار تمدن اسلامی یعنی پذیرش ولایت الهی و نفی حاکمیت طاغوت" و همچنین به آیه " یا ایها الذین آمنوا اطیعوا الله و اطیعوا الرسول واولی الامر منکم" اشاره دارد

زهره ادامه داد: آزاد ساختن بندگان خدا از بندگی انسان‌ها به سوی بندگی خداوند.^۱

مهم

رستم گفت: این هم خوب است، دیگر چه چیزی؟

زهره گفت: مردم همه از یک پدر و یک مادر زاده شده‌اند و همه برادر و خواهر یکدیگرند.^۳

مهم

رستم گفت: این نیز خیلی خوب است. اگر ما اینها را بپذیریم، شما باز خواهید گشت؟

پاسخ داد: آری، قسم به خدا به سرزمین‌های شما دیگر قدم نخواهیم گذاشت، مگر برای تجارت.

مهم

رستم گفت: راست می‌گویی، اما در میان ما مردم ایران، سنتی از زمان اردشیر رایج شده که با دین

شما سازگار نیست. کشاورز و پیشه‌ور حق ندارند به طبقه بالاتر روند و از امتیازات آن برخوردار

پاسخ 4

مهم

شوند. اگر این طبقات در ردیف اشراف قرار گیرند، پا از گلیم خود درازتر خواهند کرد و با اعیان و

اشراف به ستیز برخوانند خواست.

زهره گفت: ما نمی‌توانیم مثل شما باشیم. ما عقیده داریم که باید امر خداوند را در مورد همه طبقات

این سخن بیانگر معیار عدالت طلبی

رعایت کنیم. همه مردم از یک پدر و مادر آفریده شده‌اند و همه با هم برادر و برابند.^۲

چرا رستم فرخ زاد گفت ویژگی برابری و برادری انسان‌ها در دین اسلام را با آیین و سنت ایرانیان سازگار نیست؟ و زهره چه گفت؟ 4

فریده نعیمی نیا - دبیر معارف ناحیه 2 اهواز **پایان درس 11**

۱- إخراج العباد من عبادة العباد إلى عبادة الله.

۲- کامل، ابن اثیر، ج ۲، صص ۳۱۹ تا ۳۲۱ (به نقل از کتاب داستان راستان).